

Asia: VN/27993/2024

Lausuntopyyntö Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman luonnoksesta vuosille 2026-2033

1 Johdanto

1. Johdanto

LSKL lausuu lasten ja lapsen oikeuksien näkökulmasta Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmasta, vaikka esitysluonnos kuvaa, että: "Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman rinnalla valmistellaan myös Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelmaa lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä vuosille 2026–2033. Toimeenpanosuunnitelmat täydentävät toisiaan ja valmistelu on tehty yhteistyössä. Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelma kattaa ikävuodet 0–17 ja Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmassa keskitytään nuoriin 15 vuoden iästä alkaen ja aikuisiin. Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelma sisältää jatkossa myös nk. Lanzaroten sopimuksesta tulevat lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan vastaista työtä koskevat velvoitteet".

1.1 Toimeenpanosuunnitelman valmistelu ja lähtökohdat

-

1.2 Toimeenpanosuunnitelman rakenne

-

1.3 Toimeenpanosuunnitelman toteutuksen koordinointi ja seuranta

-

1.4 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan esiintyvyys

-

2 Tavoitteet ja toimenpiteet

2 Tavoitteet ja toimenpiteet

Lastensuojelun Keskusliitto katsoo, että toimenpideohjelman tavoitteet ja esitetyt toimenpiteet ovat kannatettavia ja hyviä. LSKL esittää huolen toimenpiteiden riittävästä rahoituksesta. Suomi on

saanut GREVIO:lta jo aikaisemmin painokkaita kehotuksia ratkaista naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisyn ja torjunnan rahoituksen haasteet ja rahoittaa sekä julkisen että kolmannen sektorin toimenpiteet riittävästi.

Toimenpideohjelma on laadittu kahdeksalle vuodelle, yli hallituskausien. Suomi on saanut huomautuksia sekä GREVIOlta että Lapsen oikeuksien komitealta perheväkivaltaan ja lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyen. Lapsen oikeuksien komitean suositukset ovat kiireelliset ja siksi olisi suotavaa, että toimenpideohjelma olisi kunnianhimoisempi. Nyt vaikuttaa siltä, että toimenpideohjelma on laadittu siten, että se on mahdollista toteuttaa nykyrahoituksella. LSKL katsoo, että osa vaikuttavista toimenpiteistä on täytynyt jättää suunnitelman ulkopuolelle ja osa saaduista suosituksista huomioimatta resurssien vuoksi.

Lisäksi LSKL katsoo, että toimenpiteet, joissa todetaan vain ”pyritään edistämään” erilaisia toimia, herättävät huolta niiden todellisista toteuttamismahdollisuuksista. Tällainen ilmaisu ei myöskään mahdollista toimenpiteiden vaikuttavuuden tai tarkoituksenmukaisuuden arviointia.

2.1 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ennaltaehkäisy

Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelma on nyt erotettu tästä väkivallan ehkäisyn ja torjunnan toimeenpanosuunnitelmasta. Lastensuojelun Keskusliitto katsoo, että tästä huolimatta on ensiarvoisen tärkeää, että lapset, naiset ja perheet huomioidaan kaikissa ehkäisevissä ja auttavissa toimissa sekä yksilöllisesti että kokonaisuutena. Erityisesti on tunnistettava lasten oikeus väkivallattomaan lapsuuteen ja heidän oikeutensa erityiseen suojeluun. Perheessä tapahtuva lähisuhdeväkivalta on yhtä vahingollista lapselle, vaikka se ei kohdistuisi suoraan häneen itseensä. Suomi on saanut Lapsen oikeuksien komitealta 2023 (CRC/C/FIN/CO/5-6) vaateet reagoida ja resursoida riittävästi lapsiin kohdistuvaan henkiseen ja fyysiseen väkivaltaan.

LSKL kannattaa eri toimijoiden tiedonsaantioikeuksien tarkastelua. Toimenpidesuunnitelma ei tarkenna lainsäädännön kehittämistä, jotta hengenvaarassa olevien asiakkaiden riskiarvioon tarvittavat tiedot vaihtuvat viranomaisten kesken, mikäli asiakas ei pysty ajamaan omaa etuaan.

LSKL huomauttaa, että Lapsen oikeuksien komitea suositteli Suomea varmistamaan, että on saatavilla lapsiystävällisiä, ml. anonymiä kanavia ilmoittaa väkivallasta (23h ja erikseen sijaishuollon osalta 27e). Tämä tulee varmistaa ja resursoida.

2.2 Väkivallan uhrien tuki ja palvelut väkivallan kaikille osapuolille

Väkivallan uhrien erityispalvelujen osalta on tärkeää huomioida myös pitkäkestoisen tuen järjestäminen. Toimenpiteessä tulee huomioida LSKL:n mukaan niin väkivallan uhrien, väkivallalle altistuneiden lasten sekä tekijöiden näkökulmat ja palvelut. Perheväkivallan ehkäisyyn on panostettava merkittävästi enemmän resursseja ja hallituskaudet ylittävän toimeenpano-ohjelman toivoisi olevan kunnianhimoisempi. Tutkimusten mukaan väkivallan ylisukupolvisuus on huomattava ja tähän puuttumiseksi sekä uhrien että tekijöiden auttamiseen tulee olla matalan kynnyksen palveluita.

Lastensuojelun Keskusliitto painottaa, että on huomioitava se, että toimenpideohjelmassa järjestöt mainitaan keskeisenä toimijana lähes kaikissa toimenpiteissä. Järjestöt toteuttavat Suomessa suuren osan kaikesta väkivallan ehkäisy- ja auttamistyöstä. Toimenpideohjelmassa mainitut tiedotus, koulutus, matalan kynnyksen palvelut, interventiot, digiympäristöt ovat kaikki huomattavasti järjestöjen työn varassa. Järjestöihin kohdistuvat leikkaukset horjuttavat paitsi ennaltaehkäisevän ja korjaavan työn jatkuvuuden, myös koko palvelujärjestelmän kyvyn vastata väkivallan eri muotoihin tehokkaasti ja ihmislähtöisesti. Tämä voi johtaa palveluiden heikentymiseen ja avun piiriin pääsyn vaikeutumiseen.

LSKL katsoo, että järjestöjen rahoituspohjan vakauttamisen lisäksi tulee varmistaa, että järjestöjen palveluita on saatavilla kattavasti ympäri Suomen, koska edelleen tuen ja avun saanti riippuu liikaa asuinpaikkakunnasta ja -alueesta. Valtakunnallisten erityistukipalveluiden rahoitus on varmistettava, että eri väkivallan muotoihin on saatavilla apua asukkaan asuinpaikasta riippumatta. Palveluiden saavutettavuus ei saa olla kiinni maantieteellisestä sijainnista, vaan jokaisella tulee olla yhdenvertainen oikeus saada tukea ja suojelua.

Lastensuojelun Keskusliitto kiinnittää huomioita, että toimeenpanosuunnitelmassa käytetään ”erityistukipalvelu” -käsitettä, mutta mitä sillä tarkoitetaan, ei ole määritelty.

SERI-tukikeskuksien resurssit tulee taata ja niiden toimintalaajuutta lisätä. Terveystieteiden ammattihenkilöillä tulisi olla mahdollisuus ja velvollisuus tutkia SERI-asiakkaat nopeutetusti, ilman jonottamista tutkimukseen pääsyyn.

LSKL:n näkemyksen mukaan on keskeistä, että väkivallan ehkäisyyn ja uhrien tukemiseen liittyvissä strategioissa ja toimenpidesuunnitelmissa huomioidaan eri väestöryhmien, alueelliset ja kielelliset erityispiirteet. Palveluiden tulee olla saatavilla monikielisesti ja monikanavaisesti, jotta ne tavoittavat eri taustoista tulevat lapset ja perheet yhdenvertaisesti. Viestinnässä on tärkeää huomioida myös eri vähemmistöryhmät, kuten romanit, saamelaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt.

Tuoreet tilastot osoittavat, että parisuhteissa ja perheissä koetaan väkivaltaa. Alaikäiset lapset ja maahanmuuttajataustaiset lapset kokevat lähisuhdeväkivaltaa (Rikos- ja pakkokeinotilasto 20241). LSKL katsoo, että Suomen saamien vaateiden mukaisesti tulee erityisesti varmistaa, että strategioihin ja suunnitelmiin sisältyy kohdennetut toimenpiteet, jotka koskevat tyttöjä, vammaisia lapsia, sosiaalis-taloudellisesti heikossa asemassa olevia lapsia, maahanmuuttajalapsia ja vähemmistöryhmiin (romaneihin ja saamelaisiin) kuuluvia lapsia. Tämä korostaa tarvetta kohdennetuille toimenpiteille, jotka vastaavat haavoittuvassa asemassa olevien lasten erityisiin tarpeisiin. Yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää, että palvelujärjestelmä tunnistaa moninaisuuden ja reagoi siihen rakenteellisesti. Lisäksi on varmistettava, että näille toimenpiteille osoitetaan asianmukaiset resurssit ja että ne käsittelevät kattavasti myös seksuaalista hyväksikäyttöä.

2.3 Väkivallan uusiutumisen estäminen ja rikosvastuun toteutuminen

Lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan puututaan Suomessa rikoslainsäädännöllisin ja rikosoikeudellisin keinoin. Suomen lainsäädäntö on nykyisen kehityspolun myötä tiukka (Fadjukoff, 20252). Säätelyn tiukentaminen on vaikuttanut viranomaistyöhön lisääntyvänä työmääränä niille viranomaisille, jotka työskentelevät lapsiin kohdistuvien väkivaltaepäilyjen parissa (Fagerlund & Ellonen, 20243). Säätelymuutoksia on tehty panostamatta tosiasiallisesti auttamiskeinoin. Lapsiin kohdistuvassa lähisuhdeväkivallassa rikosoikeudellinen prosessi ei itsessään tuo apua lapselle ja juuri uhrien ja tekijöiden auttaminen perheväkivalatilanteissa olisi vähintään yhtä merkittävää kuin tapahtuneen tuomitseminen ja sanktiot (Ellonen, 20254).

2.4 Toimien yhteensovittaminen ja tiedonkeruu

Tuki- ja konsultaatorakenteet tulee olla kansallisesti ja alueellisesti selvät. LSKL katsoo, että tämä tulisi lisätä toimenpidesuunnitelmaan. GREVIO on kehottanut Suomea luomaan vakiintuneita yhteistyön ja koordinaation rakenteita valtiollisten ja valtiosta riippumattomien palveluntuottajien välille. Myös nämä tukirakenteet vaativat resursointia. Eri ammattiryhmien kouluttaminen koko sotesiv-toimialueella väkivallan tunnistamisesta, puuttumisesta ja palvelurakenteesta olisi tärkeää. THL:llä on ollut merkittävä rooli hyvinvointialueiden suuntaan tiedon kokoajana, tämä rooli tulee säilyttää ja resursoida.

LSKL katsoo, että on oleellista tunnistaa sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskeinen rooli väkivallan tunnistamisessa, siihen puuttumisessa ja palveluiden järjestämisessä terveydenhuollon ammattilaisten rinnalla. Toimeenpanosuunnitelmassa tulee siksi huomioida sosiaalihuollon ammattihenkilöt osana väkivallan ehkäisyn ja torjunnan kokonaisuutta. Tämä linjaus saa vahvaa tukea kansainvälisistä velvoitteista (GREVIO JA EU-direktiivin 2024/artikla 25)

Yleisiä huomioita

Yleisiä huomioita

-

Kuokkanen Julia
Lastensuojelun Keskusliitto